

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 23. märts 2022
(OR. en)

7478/22

ENER 99
ENV 265
COMPET 176
TRANS 171
CONSOM 69
IND 86
ECOFIN 254

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	23. märts 2022
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2022) 138 final
Teema:	KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA ÜLEMKOGULE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE Varustuskindlus ja taskukohased energiahinnad: võimalused koheste meetmete võtmiseks ja järgmiseks talveks valmistumiseks

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2022) 138 final.

Lisatud: COM(2022) 138 final

Brüssel, 23.3.2022
COM(2022) 138 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA ÜLEMKOGULE,
NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING
REGIOONIDE KOMITEELE**

**Varustuskindlus ja taskukohased energiahinnad:
võimalused koheste meetmete võtmiseks ja järgmiseks talveks valmistumiseks**

SISSEJUHATUS

Maagaasi ja elektri jaehinnad on viimase 12 kuu jooksul tõusnud vastavalt 65 % ja 30 %. Venemaa sissetung Ukrainasse raskendab seda keerulist olukorda tarneprobleemidega ning on suurendanud hindade kõikumist. Kõrged energiahinnad kiirendavad inflatsiooni, kahjustavad Euroopa majandust ning mõjutavad majanduse taastumist COVID-19 kriisist.

Euroopa Komisjon võttis osana vastusest sellele erakorralisele olukorrale 2021. aasta oktoobris vastu **meetme- ja toetuspaketi**,¹ et leevendada tarbijatele ja ettevõtjatele avalduvat mõju ELi ja liikmesriikide tasandil. Tarbijate, leibkondade ja majandussektorite energiakulude vähendamiseks kavandatud sihipärased toetusmeetmed on aidanud survet leevendada.

Komisjoni 8. märtsi 2022. aasta **teatise kava „REPowerEU“ kohta**² anti liikmesriikidele täiendavaid suuniseid, kuidas leevendada elektrihindade tõusu leibkondade ja ettevõtjate jaoks ning kuidas kasutada nende meetmete rahastamiseks osa elektritootjate suuri kasumeid. Kestlikuma energiasüsteemi tagamiseks esitab komisjon mais kava, mille kohaselt lõpetatakse järk-järgult Euroopa sõltuvus Venemaa fossiilkütustest ja suurendatakse samal ajal kogu ELi hõlmava energiasüsteemi vastupanuvõimet.

ELi juhid leppisid **10.–11. märtsil 2022 Versailles's** kokku,³ et ELi sõltuvus Venemaa gaasi-, nafta- ja söeimpordist kaotatakse järk-järgult niipea kui võimalik, ning kutsusid komisjoni üles esitama märtsi lõpuks kava, et tagada järgmisel talvehooajal varustuskindlus ja taskukohased energiahinnad. Samal ajal kohustusid ELi juhid 8. märtsi 2022. aasta teatisele tuginedes kiiresti uurima energiahinnatõusu mõju elanikkonnale ja ettevõtjatele, eelkõige haavatavale elanikkonnale ja VKEdele, ning kaaluma konkreetseid võimalusi selle käsitlemiseks, muu hulgas Euroopa Ülemkogu järgmise, 24.–25. märtsi 2022. aasta kohtumise raames.

Käesolev teatis on vastus ELi juhtide üleskutsele. Selles kirjeldatakse hinnatõusude leevendamiseks kavandatud konkreetsete erakorraliste lühiajaliste võimaluste eeliseid ja puudusi. Samuti pakutakse selles välja ühised Euroopa meetmed gaasiturul probleemi algpõhjustega tegelemiseks, et tagada järgmisel talvel ja pärast seda mõistlike hindade juures varustuskindlus. Sel eesmärgil võimaldaksid ELi partnerlussuhted kolmandate riikidega osta ühiselt gaasi ja vesinikku. Lisaks peaks teatise esitatud ettepanek Euroopa gaasi hoiustamise poliitika kohta aitama parandada kogu ELi hõlmava energiasüsteemi vastupidavust.

VÕIMALUSED ELANIKKONNALE JA ETTEVÕTJATELE KÕRGETEST ELEKTRIHINDADEST TULENEVA MÕJU LEEVENDAMISEKS

Liikmesriigid, sidusrühmad ja akadeemilises arutelus osalejad on pakkunud **mitmesuguseid võimalusi erakorraliste meetmete võtmiseks**, et piirata kõrgete elektrihindade mõju. Nende meetmete eesmärk on pakkuda leevendust lõpptarbijatele, kahjustamata samas pikemas perspektiivis rohelise kokkuleppe üldiste eesmärkide (sealhulgas CO₂ heite vähendamine ja

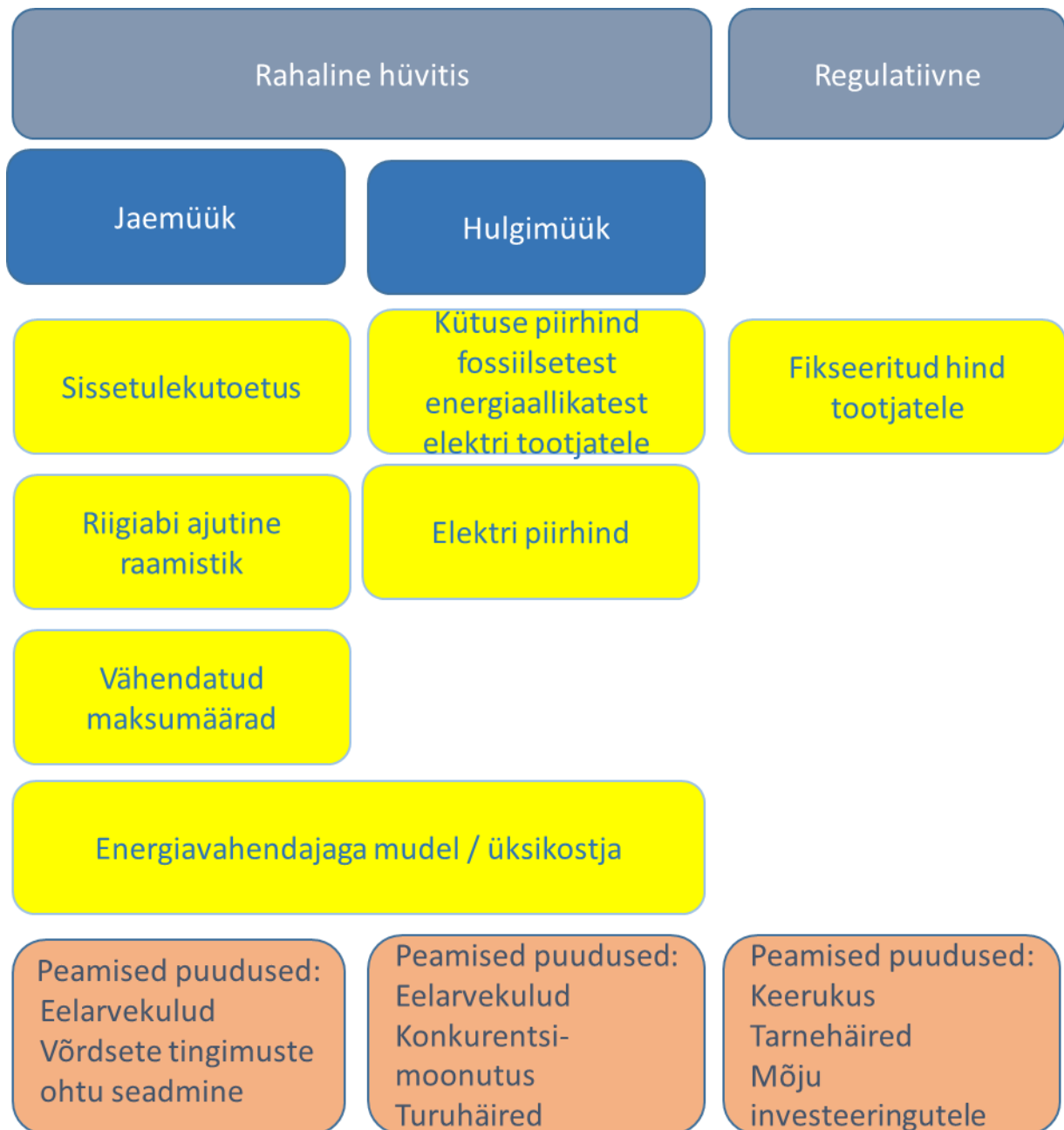
¹ Teatis „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“, COM(2021) 660 final, 13. oktoober 2021.

² Teatis „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“, COM(2022) 108 final, 8. märts 2022.

³ <https://www.consilium.europa.eu/media/54799/20220311-versailles-declaration-et.pdf>

energiatõhusus) saavutamist. Selleks et neid ajutisi ja sihipäraseid erandlikke võimalusi saaks edukalt rakendada, peaksid need olema eelarveliselt hallatavad ning need ei tohiks seada ohtu varustuskindlust ega võrdseid tingimusi siseturul.

Elektrihinnaga seotud lühiajalised võimalused võib jaotada üldjoontes järgmisse kahte kategooriasse.

Sekkumisvõimalused, sealhulgas rahaline hüvitis

Nende võimaluste abil saab alandada elektrihindu kas otseselt jaemüügi tasandil või kaudselt hulgimüügiturul.

Jaemüügi tasand

Nende võimaluste eesmärk on leevendada kõrgete hindade mõju lõpptarbijatele, takistamata samal ajal Euroopa elektri- ja gaasiturudel hulgihindu seadmast. 26 liikmesriiki on kehtestanud kooskõlas komisjoni oktoobri meetme- ja toetuspaketiga⁴ sellised kriisimeetmed.

Nende meetmete raames aidatakse vähekaitstud lõpptarbijatele mõeldud otsetoetusega neid, kes seda kõige enam vajavad, ning riigiabiga saab toetada ettevõtjaid, kellele ülemäära kõrged energiahinnad raskusi valmistavad. Riigiabimeetmeid toetatakse 22. märtsil vastu võetud **riigiabi uue ajutise kriisiraamistiku alusel**,⁵ mis võimaldab toetada otseselt või kaudselt mõjutatud ettevõtjaid piiratud otsetoetuste või likviidsustoetuse vormis või anda neile abi kasvanud gaasi- ja elektrikulude katmiseks.

Enamik liikmesriike on alandanud gaasi, elektri ja/või kaugkütte käibemaksumäärasid. **Paljusid võimalusi, eelkõige neid, mida pakub energia maksustamise direktiivi raamistik,⁶ sealhulgas vähendatud maksumäärad või maksuvabastused kodumajapidamistele, ei ole siiski veel täielikult ära kasutatud.**

Komisjon kaalub liikmesriikidele suuniste andmist selle kohta, kuidas õigusraamistikku, sealhulgas energia maksustamise direktiivi kohaseid riigipõhiseid erandeid⁷ kõige paremini ära kasutada, vältimaks ühtse turu moonutusi.

Kõigi jaemüügi tasandil kavandatud võimaluste eesmärk on pakkuda elanikkonnale ja ettevõtjatele otsest leevendust. Selliste sihipäraste ja ajutiste meetmete rahastamiseks, mis on mõeldud vähekaitstud leibkondade ja ettevõtjate toetamiseks, saab kasutada energiamaksust ja CO₂ hinnastamisest või osa energiaettevõtete ebatavaliselt suurest kasumist saadavaid suuremaid tulusid⁸.

Hulgimüügi tasand

Liikmesriigid võivad kaaluda **energiavahendajaga mudeli** loomist, mille kohaselt mõni üksus ostaks elektrienergiat soodsatel äritingimustel ja teeks selle teatavatele tarbijakategooriatele kättesaadavaks turuhinnast madalama hinnaga, tänu millele antakse eelised tarbijatele edasi, subsideerides põhimõtteliselt madalamate jaehindade ja kõrgemate hulgihindade erinevust.

Muud võimalused hõlmaksid **otsest sekkumist elektri hulgimüügiturgude toimimisse**. Nendeks võivad olla kas **rahaline hüvitis fossiilsetest energiaallikatest elektri tootjatele** osa nende erakordselt kõrgete kütusekulude eest, nii et nad vähendaksid hulgimüügiturul pakutavat hinda, või **elektrihinna otsene piiramine hulgimüügiturul**, kehtestades võrdlusaluse ja kompenseerides pakutud hinnaga tekkiva vahe.

Selliste võimaluste eesmärk oleks vähendada väga kõrgete gaasihindade negatiivset mõju elektrienergia hulgimüügiturul. Nende peamised puudused on eelarvekulu, võimalikud

⁴ COM(2021) 660 final, 13. oktoober 2021.

⁵ Teatis „Riigiabimeetmete ajutine kriisiraamistik majanduse toetamiseks pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale“, C(2022) 1890 final, 23. märts 2022.

⁶ Nõukogu 27. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik (ELT L 283, 31.10.2003, lk 51).

⁷ Kooskõlas direktiivi artikli 19 lõikega 1.

⁸ Osa (väiksemate piirkuludega) elektritootjaid teenivad tänu väga kõrgetele elektrihindadele praegu ülemäärast kasumit. Sellist ülemäärast kasumit võib maksustada või selle võib ajutiselt tagasi nõuda kooskõlas suunistega, mille komisjon esitas 8. märtsil (vt COM(2022) 108 final, 8. märts 2022).

konkurentsimoonutused ning piiriülesele kaubandusele ja seega elektrivarustuskindlusele avalduvad ohud, mille ulatus sõltub kõnealuste võimaluste kavandamisest.

Regulatiivsed võimalused ilma rahalise hüvitiseta

Need võimalused seisnevad **regulatiivse piirmäära kehtestamises maksimaalsele hinnale**, mida teatavad baaskoormuselektrienergia tootjad võivad nõuda. Kui pikemas perspektiivis vähendaks see võimalus kulusid, siis lühikeses perspektiivis on selle lisaväärtus teatavate tehnoloogiate kasutamisest saadava ülemäärase kasumi käsitlemine.

Nende võimaluste peamised puudused on rakendamisega seotud raskused, kuna need eeldaksid juurdepääsu tootjate kulusid ja tulusid käsitlevale teabele, mis ei pruugi olla avalikõiguslikele üksustele kättesaadav, ning võimalikud õiguslikud probleemid. Need tekitaksid ka regulatiivset ebakindlust, kuna sellised võimalused võivad kaotada mõningad stiimulid taastuvenergiasse erainvesteeringute tegemiseks, mis on liidu pikaajaliste eesmärkide, s.o vastupanuvõimelise, kestliku ja kindla energiasüsteemi saavutamiseks üliolulised.

Kõiki võimalusi kirjeldatakse ja analüüsitakse üksikasjalikumalt lisas.

Selle hinnangu põhjal **leiab komisjon**, et võttes arvesse liikmesriikide erinevat olukorda, **ei ole kõrgete elektrihindadega seotud probleemile ühte lihtsat lahendust**. Osa võimalusi on sobilikud ainult konkreetsetes riiklikus kontekstis. Mõned sekkumised eeldavad samas, et ELi õigusnormid ja/või ELi tasandi ühine lähenemisviis oleksid tulemuslikud ega kahjustaks siseturgu ja varustuskindlust. Kõigi võimalustega kaasnevad kulud ja kõigil neil on puudused, sealhulgas ühtse turu toimimise seisukohast.

MÕISTLIKE KULUDEGA GAASIVARUSTUSE TAGAMINE JÄRGMISEL TALVEL JA PÄRAST SEDA

Kui paljude avaliku arutelu käigus välja pakutud võimalustega käsitletakse probleemi tagajärgi, **peitub praeguste kõrgete elektrihindade algpõhjus tegelikult gaasiturus**. Praegune kõrge elektrihind on tingitud kõrgest gaasihinnast, kuna gaasist elektri tootjad on endiselt sageli need energiatarbijad, kes tulevad elektriturule viimasena, et vastata tegelikule nõudlusele. Gaasi hetketurul on hinnavolatiilsus suur ega ole täielikult seotud turu põhialustega.

Gaasihinna piiramine või kohandamine regulatiivsete vahendite abil on võimalus, mida võib kaaluda, kuna see avaldaks hindadele kohe mõju. Sellega saab anda olulise sõnumi, et EL ei maksa gaasi eest tingimata ükskõik millist hinda, kuid sellist sekkumist tuleks ette näha üksnes viimase abinõuna, kuna sellega kaasnevad teatavad ohud gaasivarustuskindlusele.

Kuna gaasivarude täiendamise hooaeg algab nüüd, on vaja kiiresti kokku leppida ühises strateegias. Praeguste kõrgete hindade ja gaasiturgudel valitseva pingelise olukorra tõttu on gaasihoidlaid järgmiseks talveks keerulisem täita kui tavapärasel aastatel. Liidu ühise mõjujõu kasutamine gaasiimpordi kindlustamiseks parimates võimalikes tingimustes on väga oluline selleks, et vältida olukorda, kus liikmesriigid konkureerivad üksteisega samade tarnete pärast.

Üheskoos tegutsedes on EL tugevam. EL peaks tegutsema ühiselt, et kasutada ära oma turujõudu tarnijatega läbirääkimiste alusel partnerlussuhete sõlmimiseks.

Komisjon on valmis looma **ELi tasandil ühiste gaasiostude rakkerühma**. Nõudluse koondamisega hõlbustaks ja tõhustaks rakkerühm ELi rahvusvahelist suhtlust veeldatud maagaasi ja gaasi tarnijatega, eesmärgiga tagada enne järgmise talve algust hea hinnaga veeldatud maagaasi ja gaasi import. EL saab lühikeses perspektiivis paremini tagada taskukohase hinnaga veeldatud maagaasi, gaasi ja vesiniku impordi kolmandatest riikidest, kui ta teeb nende riikidega pikaajalist koostööd, luues taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi ostmiseks pikaajalised partnerlussuhted, mis oleksid ka aluseks tulevasele vesinikuimpordile.

Seega valmistaks rakkerühm ette **energiapartnerlusi** peamiste veeldatud maagaasi, gaasi ja vesiniku tarnijatega Vahemere piirkonnas, liidu partneritega Aafrikas, aga ka Lähis-Idas ja USAs.

Rakkerühma toetaksid juhtnõukogus liikmesriikide esindajad. Komisjoni juhitud ühine läbirääkimisrühm peaks gaasitarnijatega läbirääkimisi. Seda tehes tuginetaks COVID-19 pandeemiast saadud kogemusele, mis näitas, et ELi ühine tegevus oli kõigile piisava vaktsiinivaru tagamisel ülioluline.

Rakkerühm edendaks ka ELi gaasitaristu, eelkõige veeldatud maagaasi terminalide, aga ka gaasihoidlate ja torujuhtmete tõhusat kasutamist.

Gaasihoidlate piisav täitmine annab Euroopa tarbijatele mõningase kaitse tarnepuudujääkide ja võimalike tarnehäirete ohu eest, tagades teatava stabiilsuse. Seepärast teeb komisjon ettepaneku ühise ja strateegilise **Euroopa gaasi hoiustamise poliitika** kohta, mida rakendatakse ELi 27 liikmesriigi vahel koordineeritud ühismeetmete ja koormuse jagamise kaudu. Järgmistel kuudel aitab rakkerühm kaasa hoidlate täitmisele enne talve, tehes tihedat koostööd gaasikoordineerimisrühmaga.

Olemasoleva hoidlataristu kasutamise optimeerimiseks on vaja ühiseid jõupingutusi. Kui gaasi hoiustamise meetmeid võetakse ühiselt, mitte eraldi, saab vältida üleinvesteerimist, sest gaas on ajutiselt kasutatav energiaallikas ning igasugune uus taristu peaks olema pikemas perspektiivis kasutatav puhtamate energiaallikate, eelkõige vesiniku jaoks.

Hoidlate piisava täitmistaseme tagamiseks on komisjon teinud **seadusandliku ettepaneku** eesmärgiga tagada, et olemasolevad hoidlad oleksid **iga aasta 1. novembriks** täidetud vähemalt **90 % ulatuses nende mahutavusest**. Seda eesmärki võidakse aja jooksul kohandada, kui majanduslik ja geopoliitiline ning energiavarustuskindlusega seotud olukord peaks muutuma. Jooksva aasta eriolukorda tunnistades nähakse ette madalam sihttase (80 %) ja paindlik viis kavandatud korra sujuvaks järkjärguliseks rakendamiseks. Liikmesriigid peaksid juba praegu, enne seadusandliku ettepaneku vastuvõtmist, võtma meetmeid hoidlate piisavaks täitmiseks enne järgmist talve.

Solidaarsus on põhiline. Ühine gaasi hoiustamine on kindlustus, mis on kasulik kõigile ja millesse kõik peaksid õiglaselt oma panuse andma. Seepärast peaksid liikmesriigid, kus hoidlaid ei ole, osalema teiste liikmesriikide hoidlate täitmises, mille vastutasuks on suurem varustuskindlus. Ettepanekus sisalduv koormuse jagamise mehhanism tagab varustuskindluse kulude õiglase jaotamise kõigi liikmesriikide vahel, sest tänu ELi energiaturule saavad nad

kõik kasu tarnehäirete ohu vähenemisest, olenemata sellest, kus hoidla ELis asub. See mehhanism tugineb solidaarsuskokkulepetele, mis tuleks sõlmida viivitamata, et võimaldada gaasi tõhusat jagamist hädaolukorras, nagu 2021. aasta detsembri ettepanekus⁹ kavandati. Sama oluline on läbipaistvus ja täitmistaseme eesmärgi saavutamiseks tehtud edusammude jälgimine. Gaasikoordineerimisrühm jälgib eesmärgi saavutamise edenemist ja kaalub vajaduse korral asjakohaseid meetmeid, et hoidlate täitmine jätkuks.

Kuna gaasihoidlate taristu on ELi julgeoleku jaoks äärmiselt oluline, annab hoidlakäitajate **sertifitseerimine** varustuskindluse seisukohast vajaliku kaitse kolmandatest riikidest pärit käitajate omandiõigusega seotud riskide vastu.

KOKKUVÕTE

Käesolevas dokumendis esitatud võimalused, kuidas tulla toime energiahindade tõusu mõjuga meie kodanikele ja ettevõtjatele, hõlmavad erakorralisi ja ajutisi sekkumisi energiahindade tõusu piiramiseks, mis ei tohiks ohustada roheline kokkuleppe pikaajalisi eesmärke ega ühtse turu toimimist. Neist ükski ei ole täiuslik lahendus ning kõigil neil on eeliseid ja puudusi.

Hädasti on vaja ohjeldada energiahindade tõusu ning tagada piisav gaasivarustus järgmiseks talveks ja pärast seda. Parim lahendus on, kui ELi 27 liikmesriiki tegutsevad üheskoos koordineeritud lähenemisviisi alusel, mis võimaldab säästa kulusid ja kasutada ära ühise tugevuse võimendavat mõju.

Keskpikas perspektiivis on vaja strukturemaid lahendusi, sealhulgas ühendusi energiaturu täielikuks lõimimiseks, palju rohkem taastuvenergiat, energiatõhususe meetmeid ja energiavarustuse mitmekesistamist, et vältida sõltuvust. Kava „REPowerEU“ kiirendab meetmete kehtestamist kõigis neis valdkondades. Komisjon esitab oma üksikasjaliku **kava „REPowerEU“ mais**. Sellega seoses on komisjon samuti valmis esitama kogu liitu hõlmava energiasäästukava.

Kava „REPowerEU“ kasutuselevõtuga tuleb ELi õigusraamistikku kohandada, et võtta arvesse taastuvenergia oluliselt suuremat osakaalu energiaallikate jaotuses kooskõlas ELi ambitsioonikate CO₂ heite vähendamise eesmärkidega. Komisjon hindab **elektrituru korralduse optimeerimise võimalusi hiljemalt maiks**. Selle käigus võetakse arvesse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (ACER) lõplikku hinnangut ELi elektrituru korralduse eeliste ja puuduste kohta ning muid elektrituru toimimisega seotud andmeid¹⁰.

Aja jooksul aitavad taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu kiirendamine ja tõhusama energiatarbimise soodustamine koos Euroopa hoiustamispoliitikaga ja tarneallikate mitmekesistamisega, mis on saavutatav tänu usaldusväärsete tarnijatega tehtava koostöö paremale koordineerimisele, pakkuda strukturemaid lahendusi, mis tagavad juurdepääsu taskukohasele energiale.

⁹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus taastuvallikatest toodetud gaaside, maagaasi ja vesiniku siseturu kohta (uuesti sõnastatud), COM(2021) 804 final, 15. detsember 2021.

¹⁰ Mõned lühiajalistele sekkumistele keskenduvate võimaluste kavandatud elemendid, nagu uue võimsuse hankimine kahesuunaliste hinnavahelepingute alusel või energiavahendajaga mudeli kasutamine, aitaksid sillutada teed Euroopa pikaajalises turukorralduses tehtavatele tulevastele muudatustele, mille abil saab kaitsta tarbijaid suure hinnavolatiilsuse eest tulevikus ja suurendada Euroopa energiaturu vastupidavust.

Käesolevas dokumendis esitatud võimaluste ja ettepanekutega kutsutakse kõiki liikmesriike üles tuginema Euroopa suurimatele tugevustele – ühtsusele ja solidaarsusele.

Euroopa Ülemkogu 2022. aasta märtsi kohtumisel kutsutakse juhte üles juhtima seda protsessi, et minna edasi komisjoni ja seadusandliku tasandi tööga, millega tagatakse varustuskindlus ja taskukohased energiahinnad nüüd, järgmisel talvel ja pärast seda.